

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 03685

NAHES FUN KINDER

Sholem Aleichem

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

שלום-עליכם ביבליאטעק

פאר גרויס און קליין

נחת פון קינדער

און

בערעל-אייזיק

שלום-עליכם פאלקס-פאנד אויסגאבע

ניו יארק, 1918

Copyright, 1918, by Olga Rabinowitz (Sholom-Aleichem), New York

נחת פון קינדער

(מאָנאָלאָג).

— קיין נגיד, הערט איהר, בין איך ניט. ווייט פון א נגיד.
גארנישט. א בעל־הבית מיט א דירה אין אייגענע. האַטש וואָס
האַט מען, משטיינס געזאַגט, ביי אונז פון א דירה? מכות! —
נאָר נחת פון קינדער, קאָז איך מיד באַריהמען, האָב איד, ברוד־השם,
מעהר פונ'ם גרעסטען גביר אין כתרילעווקע! ביי מיר, הערט
איהר, אַז עס קומט א יום־טוב און עס קומען זיך צענויף אַלע קינד
דער, קיין עיז־הרע, זיהן און טעכטער, שנור און איידעמס מיט אַלע
אייניקלעך — ווער איז צו מיר גלייך?

למשל, נעמט פורים צו דער סעודה.

וואָס פאַר א טעם, פרעג איד אייד, האַט א סעודה, אַז מע
זעצט זיך צום טיש איינער אַליין מיט'ן ווייב און מע עסט?
נו, שטעלט אייד פאַר, אַז איך האָב שוין אָפגעגעסען די פיש
מיט דער יוד, לאַקשען, צימעס, דאָס, יענץ — נו וואָס? בלאַטע
שבב־לאַטע! א פערד, להבדיל, עסט אויך. א מענטש איז דאָר
אַבער נישט קיין פערד. ובפרט א איד. ובפרט יום־טוב. ובפרט
אַזא יום־טוב, ווי פורים צו דער סעודה!

קודם כל — די קינדער, קיין עיז־הרע.

אכט האָב איד, זאָלען געזונט זיין, אַלע אויסגעגעבענע.
(געווען צוועלף — פיער זענען, די צו לענגערע יאהר, אוועקגע-
גאַנגען). האַלב זענען זיהן, האַלב זענען טעכטער; פיער איידעמס

און פיער שניר ; האָט איהר שוין, קיין עידהרע, אַ קיימאַלן פון זעכצעהן.

היינט אייניקלעך, לעבען זאלען זיי !

נישט צו פאַרזינדיגען. וואָרום אַלע טעכטער און אַלע שניר קינדלען, ברוד־השם, אַלע יאָהר ; ביי וועמען ס'איז פארהאן עלף, ביי וועמען — נייען, ביי וועמען זיעבען. קיין עקרונת, אַזעלכע, הייסט דאָס, וואָס זאלען חלילה נישט האָבען גאָר נישט, איז ביי מיר נישט פארהאן.

גאָר מיט איין זוהן, מיט'ן מיטעלסטען, האָב איד געהאַט אַביסעל צו טהון : מיין שנור האָט אַ צייט קיין קינדער נישט געהאַט. נישטאָ און נישטאָ — און גענוג !

האָט זיך אָנגעהויבען אַ סדרה : דאָקטוירים, דער רבי, להכריז דער טאָטער — עס העלפט נישט.

קיצור־הדבר, ס'איז געבליבען — גט'ען זיד.

מיכאַ, גט'ען זיד — גט'ען זיד. ס'איז געקומען צום גט'ען

זיד — ווער ? וואָס ? זי וויל ניט !

וואָס הייסט, זי וויל ניט ? זי האָט איהם, זאָגט זי, ליעב.

טפּש איינער ! וואָס הערסט דו זי, זאָג איד, וואָס זי האָט דיד

ליעב ? זאָגט ער : איד האָב זי אויך ליעב. וואָס זאָגט איהר אויף

דעם חכם ? איד זאָג איהם „קינדער“ — זאָגט ער „ליעב“ ! ...

וואָס זאָגט איהר אויף אַזאַ לעקיש ?

קיצור־הדבר, זיי האָבען זיך נישט גע'גט. און גאָט האָט

געהאַלפּען — שוין אַ יאָהר זעכס, אַז זי האָט אָנגעהויבען צו

קינדלען, קינדעלט זי וואָס אַ יאָהר, וואָס אַ יאָהר ; שיט מיך אָפּ

מיט אייניקלעך !

איהר זאָלט זעהען ביי מיר אייניקלעך — אַלע געראַטענע,

איינס שענער פּונ'ם אַנדערען, אין זייערע פּנים'ער נישט אַריינ־

צוקוקען ! איד זאָג אייד — אַנטיקלעך !

היינט ווי אַזוי לערנען זיי ! טאַמער ווילט איהר אַ בלאַט

גמרא — איז אַ בלאַט גמראַ אויסוועניג. פון חומש מיט רש"י, מיט

תנ"ך, מיט דקדוק, מיט די אלע איבעריגע היינטיגע שאלעמויזען שמועסט מען ניט. זייער לייענען און זייער שרייבען אידיש און רוסיש און דייטש און פראנצויזיש, און און און...

אז איד באדארף אמאל א בריוועל איבערלייענען, איין אדר-רעם אנשרייבען, צי וואָס, — ווערד אַ מלחמה: „זירעניו, אַט וועל איד! זיידעניו, אַט וועל איד!“

אי וואָס, איהר וועט פרעגען „פרנסה“? עט, פארהאן א גרויסער גאָט! ער פיהרט אויס. אַ מאַל אזוי, אַ מאַל אזוי. אַ מאַל בעסער, אַ מאַל ערגער. מאַהלט אַייד, מעהר ערגער ווי בע-סער — מע מוטשעט זיך און מע קומט דורך מיט'ן יאהר, אַבי געזונט, ווי זאָגט איהר.

מיין עלטערען זוהן איז געגאנגען ניט שלעכט. ער איז גע-זעסען אין א דאָרף, אין זלאָדיעווקע איז ער געזעסען, און געהאַט גאַנץ פיין פרנסה; נאָר אז ס'איז אַרויס דער אוקאַז פּונ'ם דריטען מאַי, האָט מען איהם געבעטען מחילה; האָט ער דאָד מסתמא גע'בריה'ט זיך, געוואַלט אויסווייזען, אז ער איז ניט קיין „פאַ-סעליוושיסיאַ“, געבראַכט פאַפיערען, אז ער זיצט דאָרטען נאָד פון ששת ימי בראשית, דערלאָנגט אין סענאַט. בקיצור, ס'האַט ניט געהאַלפּען קיין שמע-ישראל, מע האָט איהם אַרויסגעטריבען, און ער קאָן נאָד עד היום צו זיך ניט קומען... זיצט ער ביי מיר מיט ווייב און קינדער. אַ ברירה האָט מען?

און דעם אנדערען זוהן מיינעם געהט געבאָד גלאַט נישט. וואָס ער זאָל ניט טהון — איז שלים-שלים-מזל, ווי זאָגט איהר, „מיט דער פוטער אַראָפּ“. קויפט ער תבואה, ווערד אַ זול. האָבן דעלט ער איין אַכסען, פּג'רען זיי. ריהרט ער זיך צו צו וואַלד, איז אַ וואַרעמער ווינטער — אַ בר-מזל! ער זאָל אַ קוק טהון אין טייר, וואַלמען גע'פּג'רט אלע פּיש... האָב איד מיך מיישב געווען און זאָג איהם: „ווייסט דו וואָס? פעקעל זיך אַריבער מיט ווייב און קינדער צו מיר. ממה נפשך!“...

דעם דריטען זוהן מיינעם איז יא געווען נישקשה, איז ער אין דער גרויסער שרפה, ניט היינט געדאכט, אפגעברענט געווארען, ארויס ווי די מאמע האט איהם געהאט, און האט נאך געהאט אויף זיך א גוט פעקעל מיט א מסירה'לע, מיט א סלעדאוואטעל, מיט צרות, מיט א פריזיוו — פרעגט ניט — ס'איז גוט! ... היינט זיצט ער ביי מיר מיט דער גאנצער האליאסטמע. וואס דענן? ...

נאך איין קלענערען זוהן מיינעם איז, קיין עין-הרע, גאנץ נישקשה'דיג. שייף זאגען נישקשה'דיג? קיין געלט האט ער ניט, נאך ער האט א רייכען שוועהר. דאס הייסט, ער איז ניט אזוי רייך, ווי א בעל-פרנסה, האט געשעפטען א סך, א גרויסער דרעהער, א „קרוטיון“, זאל דער אויבערשטער שומר ומציל זיין! ער דרעהט אזוי לאנג, ביז ער פארדרעהט אי זיך, אי יענעם. נאך וואס דענן? ער דרעהט זיך אלע מאל אויס, דער הונט. ער האט שוין ניט איין מאל גע'פטר'ט אי זיין געלט, אי די קינדער'ס געלט. זאג איד צו איהם: „וואס האט איהר געהאט צו מיינ זוהן'ס געלט?“ זאגט ער: „איהר האט עפּים אריינגעלעגט א סך פוטער?“ ... זאג איד: מיינ זוהן איז מיר דערווייל א קינד“. זאגט ער: „און מיינ טאכטער איז ביי מיר ניט קיין קינד?“ זאג איד: „עט!“ זאגט ער: „בע!“ זאג איד: „מילא!“ זאגט ער: „בקיזור!“ א ווארט פאר א ווארט — האב איד אוועקערופען מיינ שמויגער און זאג צו איהם: „טהו א שפּיי זאג איד, אויף ריין שוועהר דעם נגיד, דעם דרעהער, און זען דיך אוועק ביי מיר — וואס נאט וועט גע- בען, אבי אינאיינעם“ ...

זעהט איהר, צו איידעמס האב איד גאך קיין גליק נישט. אבער טאקי לחלוטין ניט! דאס הייסט, איד האב צו זיי קיין טענות ניט, און שעם זיך חלילה נישט מיט זיי, ווארום איד האב, מעגט איהר מיר גלויבען, אזעלכע איידעמס, וואס דער גרעסטער גביר פארמאגט זיי ניט. פיינע קינדער, מיוחסים, פארשוניגען, קעפמענטשען!

איינעם האָב איך איין איידעם פון גאָר אַ גרויסען יחוס, אַ צאָצקעלע, אַ זיידען קינד, אַ געראַמענער מיט אַלע מעלות און אַ גרויסער למדן, זיצט און לערענט. איך האַלט איהם ביי זיך אויף קעסט פון גאָר דער חתונה אָן, וואָרום ווען איהר זאָלט איהם קענען, וואָלט איהר אַליין געזאָגט, אַז ס'איז גאָר איין עבירה אַרויסצולאָזען אַזעלכס אויף דער וועלט — וואָס וועט פון איהם ווערען?

דעם אַנדערען איידעם האָב איך שוין נישט אַזאַ יחוס, נאָר דאָס קרן איז אָבער איין אַנטיק, דהיינו: וואָס ווילט איהר? שרייבען, און ליינען, און חשבונ'ען, און זינגען, און טאַנצען, און וואָס ניט? היינט שפיעלט ער אין שאַף — אַז מע שמוסט, ער יכול'ט! פון דעסמוועגען, הערט איהר, אַז ס'איז ניט באַשערט, ווי זאָגט שלמה המלך: אַ ל ח כ מ י ם ל ח ם — אַלע קענערס געהען אָהן שטיוועל. איך האָב איהם שוין געפרובט אויף אַלע זייטען: ער איז שוין געווען אַ פאַסעסער, און אַ קרעמער, און אַ מלמד, און אַ שרבן — עס געהט נישט, האַטש צערייס זיך! זיצט ער איצט ביי מיר מיט די קינדער. איך וועל דאָך מייַן טאַכטער אויף דער גאַס ניט אַרויסוואַרפען!

נאָך איין איידעם האָב איך, שוין נישט אַזאַ גרויסער קענער, נאָר אויך נישט קיין אַביווער. דער גוטער קאַפּ מיט דער שענער האַנד, מיט דעם בלאַט גמרא, מיט'ן שענעם פּיסק — אַז ער רעדט, שיטען זיך פּערעל, אַ חיות צו הערען!

איין חסרון נאָר, וואָס ער איז צו איין איידעלער, כמעט אַ רוחניות, דאָס הייסט, ער איז נישט איבעריג געזונט. דאָס הייסט, אפילו אַז איהט וועט אַ קוק מחון אויף איהם אַזוי, איז ער, דאָכט זיך, גאָר נישט... נאָר וואָס דענן? דאָס וואָס ער שוויצט. און דערצו נאָך דער הוסט! פון אַ צייט אַז ער האַט באַקומען אַ פאַ-סקודנע הוסט מיט אַ מין קוויטש, און ס'איז איהם שווער צו זאַפען דעם אַמהעם. דאָקטוירים הייסען איהם טרינקען מילך

און פאָהרען קיין בויבעריק אויף אַ דאַטשע. אַהין פּאָהרען, זאָגט מען, אַלע קראַנקע. דאַרטען, זאָגט מען, איז פּאַרהאַן אַ וואַלד אַזעלכער, וואָס איז אַ רפואה צום הוסט. רעכען איד, אַם ירצה השם, איבער אַ יאָהר זומער, אַז גאָט וועט שענקען דאָס לעבען, זיך דורכפּאָהרען מיט איהם קיין בויבעריק. דערווייל, ביז ער וועט אַמאָל ווערען געזונט, ליגט ער מיט'ן ווייב און קינדער, געוויינטליך, אויף מיינע פּלייצים. עפּים אַ תּירוץ?

היינט האָב איד נאָך איין איידעם, שוין גאָר אַ פּראָסטען. נאָר אַ האַרעפּאַשנעם יונג, דאָס הייסט, חלילה נישט קיין בעל-מלאכה, נישט קיין שניידער, נישט קיין שוסטער, נאָר קיין חדר-יונגעל אויך ניט.

ער איז אַ „פּיליער“ איז ער; ער האַנדעלט מיט פּיש האַנדעלט ער. זיין טאַטע האַנדעלט מיט פּיש, זיין זיידע האַט געהאַנדעלט מיט פּיש, די גאַנצע משפּחה זייערע וויסען — נאָר פּיש און נאָר פּיש און נאָר פּיש!

דאָס הייסט, זיי זענען אפּילו גאַנץ עהרליכע אידען, אַרענטליכע, נאָר פּראָסטע מענטשלעך.

וועט איהר דאָך פרעגען: ווי קומט צו מיר אַזא איידעם? מסתּמא איז דרינען פּאַרהאַן אַ מעשה, ווי זאָגט מען: אין אַ טייד וואַרפען זיך דורך אַלערליי העכט. מסתּמא איז מײן טאַכטער'ס גליק אַזוי, אַז זי באַדאַרף האַבען אַ ז אַ מאַן.

דאָס הייסט, האַבען האָב איד צו איהם גאַרניט; מײן טאַכטער לעבט פאַר איהם דוקא גליקליך. וואָרום בטבע איז ער דוקא אַ גוט מענטשעל, אַ דימענט, צוגעלאַזט, הערט איהר, צו אונז אַלעמען ביז גאָר, וויפּיעל ער פּאַרדיענט גיט ער אָפּ איהר, און העלפט אויס יענע איידעמס מיינע און די זיהן ווי ווייט מעגליך. וואָס איז שייך זאָגען? — ער האַרעוועט כּמעט אינגאַנצען אויף אונז, און האָט פאַר אונז אַלעמען דרד-אַרץ, וואָרום ער ווייסט

גאנץ גוט, ער פיהלמט, פארשטעהט איהר מיד, ווער ער איז און ווער מיר זענען; ער איז ער און מיר זענען פארט מיר! מיט דער האנד, הערט איהר, קאן מען דאס ניט אוועקמאכען.

ווארום אז עס מאכט זיך אמאל, מע קומט זיך צענויף צוויי-שען מענטשען, און מיינע קינדער מאכען א שמועס מכה די קליינע אותיות, עפּים א דין אין שלחן-ערוה, צי א שארף שטיקעל גמרא, צי גלאַט א פּסוק, מוז ער נעכאָד זיצען און שטומען, וואָרום ס'איז פאר איהם, ניט דאָ געדאַכט, א סוד!

אודאי מעג ער זיך איבערנעמען, וואָס ער האָט אזוינע שוואַך גערס, און מעג האָרעווען פון זייערטווענען! ווי זאָגט איהר? ניט אזוי? האָ?

אצינד, אז איהר זענט שוין אביסעל בעקאַנט מיט מיין גע-זינדעל, פארשטעהט איהר שוין וואָס פאַר א ש מ ח ה ביי מיר איז און וואָס פאַר א נחת איד האָב, אז עס קומט א יום-טוב, למשל, פורים צו דער סעודה, און אלע קינדער מיט אלע אייניקלעך, קיין עיזרהרע, זעצען זיך אויס אַרום טיש, און מע מאַכט המוציא איבער דעם שענעם גרויסען קלוגען פורים-קוילעטש, וואָס מיט זאפראָן און מיט ראָזינקעס אַרומגעשטעקט, מיט די גוטע געפּעפּערטע און געצוקערטע פיש מיט חרין, מיט די גוטע געלע לאַנגע לאַקשען מיט יויד, און מע נעמט צו קאַפלעך משקה, אז נאָט העלפט א פלעשעל ווימאַראַזיג, איין אמת'ער א „קאוועשאַנער“, אָדער א גלעזעלע גוטען ווישניק, אַבי ס'איז נאָר דאָ, און פאר נויט — איז א פּראַסט ביסעל יי"ש אויך א סחורה, און מע טהוט א זינג, איד דעם שושנת יעקב, און נאָר א מאָל — שושנת יעקב! און וויעדער א מאָל — שושנת יעקב! טהוען א האפּ-אונטער די קינדער:

צהלה ושמחה!

און די קליינע שקצים, די אייניקלעך, אויפ'ן דינעם קול'כעל:

אור ליהודים! אור ליהודים! אור ליהודים!

און מע געהט נאך א טענצעל אויך, — דעמאלט ווער איז צו מיר
גלייך? וואס מיר בראצקי? ווער מיר רויטשילד? א מלך, ווי
איהר זעהט מיר א אידען, א מלך!
קיין נגיד, הערט איהר, ביז איך ניט, נאך נחת פון קינדער
האב איך, ברוד־השם, מעהר פונ'ם גרעסטען גביר אין כתרילעווקע!

בערעל-אייזיק

„אמעריקא איז א לאנד פון בלאף“ ... „אמעריקאנער בלאף-
פערס“ ...

אזוי זאגען די פרעמדע. גרינע היות — זיי הויבען ניט אז
צו וויסען וואס זיי זאגען. אמעריקא מעג הייצען די פעטשערעס
אין כתרילעווקע, און אונזער בערעל-אייזיק וועט פערשטעקען
אין גארטעל אלע אמעריקאנער בלאפערס!
איחר קאנט פערשטעהן ווער בערעל-אייזיק איז, אז טאמער
מאכט זיך ביי אונז אין כתרילעווקע, איינער האט זיך אביסעל
פעררעדט, אויף אייער אמעריקאנער לשון וועט דאס הייסען:
ע ר ה א ק ט א ט ש י י נ י ק, שטעלט מען איהם אפ מיט די
ווערטער: „בערעל-אייזיק האט דיר געלאזט גריסען“ — שטויסט
ער זיך שוין אן וואס מע מיינט און ער ווערד אנשוויגען.
איין אנעקדאט דערצעהלט מען ביי אונז אין כתרילעווקע
פון איינעם א אידען א חצוף, וואס איז זעהר כאראקטעריסטיש
פאר בערעל-אייזיק'ען. פסח איז דער מנהג ביי די גוים, אז זיי
בעגעגענען זיך, זאגען זיי זיך אז איינס דאס אנדערע א גוטע
בשורה, אז כריסטוס איז לעבעדיג געווארען — „כריסטאס ווא-
סקרעס“. דערויף ענטפערט איהם דער צווייטער: „וואאיסינו
וואסקרעס“ — ס'איז אמת, הייסט דאס, ער איז לעבעדיג גע-
וואָרען... טרעפט זיך א מעשה, בעדארף א כריסט זיך בעגעגע-
נען מיט יענעם אידען דעם חצוף און מכבד זיין איהם מיט'ן פסוק

„כריסטאס וואסקרעם“... ווערד איהם שלעכט, דעם אירען: וואס זאל ער טהון? ענטפערען דעם גוי „וואאיסטינו וואסקרעם“ — ווייסט ער, אז ס'אליגען און ס'איז קעגען אונזער גלויבען... זאגען איהם: ניין, ער איז ניט לעבעדיג געווארען — קאן מען דאך האפען פאר אזעלכע ווערטער א מיאוס'ען פסק... איז ער זיך מיישב און רופט זיך אן צום כריסט: „יא, איד האב עם שוין געהערט היינט פון אונזער בערעל-אייזיק'ען“...

היינט שמעלט אייד פאר, אז אט דער בערעל-אייזיק איז אוועק קיין אמעריקא, אפגעווען דארט היבשע עטליכע יאהר און איז געקומען צוריק — וואס פאר וואונדירים דער איד האט זיך אָנגעדערצעהלט פון דעם אמעריקא!

„ערשטענס — דאָס לאַנד. ארץ זבת חלב ודבש. מענטשען מאַכען געלט, מע זשעברעוועט מיט ביידע הענט, מע שאַרט גאלד! און געשעפטען, „ביזנעס“ הייסט דאָס דארטען, איז פאַרהאַן אזוי פיעל, אזש דער קאַפּ דרעהט זיך! וואָס איהר ווילט — דאָס טהוט איהר. ווילט איהר אַ פאַבריקע — איז אַ פאַבריקע, עפענען אַ סטאָרקע — איז אַ סטאָרקע. שטופען אַ פּושקאַר — איז אַ פּושקאַר. אַניט — נעמט איהר זיך צו פּעדלעריי, אַדער איהר געהט אַרבייטען אין אַ שאַפּ — אַ פּרייע מדינה! איהר קאַנט אייד גע-שוואַלען ווערען פון הונגער, אויסציהען זיך אין גאַס, וועט אייד קיינער ניט שמעהרען, קיין וואַרט ניט זאָגען...“

„היינט די גרויס פון די שמעדט! די ברייט פון די גאַסען! די הויך פון די הייזער! פאַרהאַן דאַרט אַ „הייזקע“, רופט מען זי די „וואָלוואַרט“, שפאַרט אַן דער שפיץ קוימען גלייך אין דער חמאַרע אַרײַן און נאָך העכער; אַ סברה, אַז די הייזקע פאַרמאַגט עטליכע הונדערט עטאָזשען. ווי אזוי קריכט מען אַרויף אויפ'ן בוידעס? דורך אַזאַ לייטער, וואָס מע רופט איהם „עלעווייטער“. אַז איהר באַדאַרפט האַבען עמיצען אויפ'ן אויבערשטען עטאָזש. זעצט איהר זיך אַוועק אונטען, אויפ'ן עלעווייטער, גאַנץ פריה.

קומט איהר צו פאהרען אהין ארויף ערשט פארנאכטליך, אזוי ארום
מנחה צייט.

„איך בין א בעלן געווען אמאל זיך דורכפאהרען ארויף, א קוק
טהון אויף א טשיקאוועסט, וואס טהומ זיך דארט — האב איך קיין
חרטה ניט. דאס, וואס איך האב דארטען געזעהען, וועל איך שוין
ניט זעהן קיינמאל. און ווי איך האב געפיהלט — לאזט זיך נאר
ניט באשרייבען. שטעלט אייך פאר, איך שמעה מיר פון אויבען
און קוק מיר אראפ, פלוצים דערפיהל איך אויף מיין לינקער באק
עפיים א מאדנע קעלט און א גלאטע, עפיים ווי אייז; און ניט
ווי אייז, נאר ווי שטארק פארקיהלמע פעטשא, גליטשיג און דריי-
ליוואטע. איך דרעה-אויס פאוואלי דעם קאפ לינקס, איך טהו א
קוק — ס'איז די לבנה.

„היינט דאס לעבען זייערס איז נאר געיאגט, און נאר גע-
לאפען, און נאר געהאפט זיך. „אריהאפ“ הייסט דאס ביי זיי.
אלסדינג איז בחפז, און אפילו עסען עסט דאס אויך אויף איין
פוס. מע האפט זיך אריין אין א רעסטאראן און מע הייסט זיך
געבען א שנאפס, און אויף צו פארבייסען האב איך אליין געזעהען.
ווי מען האט איינעם דערלאנגט עפיים אויף א טעלער, א פריש,
א צאפעלדיגס, און ביז ער האט דאס צעשניטען, איז איין האלב
אוועקגעפלויען אויף איין זייט, די אנדערע האלב אויף דער אנ-
דערער זייט, און דער חברה-מאן איז פארטיג געווארען מיט זיין
אנבייסען.

„פון דעסטוועגען זאלט איהר אנקוקען ווי געזונט זיי זענען!
אייזען! גבורים! ביי זיי איז א מאדע שלאגען זיך אין סטריט,
איין מיטען גאס הייסט דאס. ניט זיי מיינען אייך שלאגען.
הרגלענען, אונטערשלאגען איין אויג, אויסשלאגען א פאר ציאהן.
ווי ביי אונז. חלילה! נאר גלאט אזוי, מע פארקאטשעט די ארבעל
און מע ניט זיך קלעפ, מע וויל זעהן ווער וועמען. ביי זיי ווערד
עס אָנגערופען אויף זייער לשון: מע פ י ט ע ל ט זיך. אייג-

מאל בין איד גענאנגען שפאציערען איז די בראנקס, געטראגען מיט זיך אביסעל סחורה, געהען אקעגען מיר צוויי באיעס, לויפערס, יונגאטשעס הייסט דאס, און טשעפען זיך צו מיר — זיי ווילען זיך פייטלען מיט מיר. זאג איד: „נאסער — איד פייטעל זיך ניט“. אהיוראהער, זיי לאזען מיר ניט געהן ווייטער. בין איד זיך מיישב, אז איהר זענט יא אזעלכע, וועל איד אייך באווייזען, ווער עלטער איז. און געה און לעג אוועק דאס פעקעל און ווארף אראפ די קאפאטע, און אז איד הויב אן האפען קלעפ — קוים א לעבעדיגער ארויס פון זייערע הענט! אז זיי זענען צוויי און איד בין איינער! פון דעמאלט און פייטעל איד שוין מעהר ניט, מע זאל מיר אפגילטען.

„היינט זייער לשון! אלסדינג איז ביי זיי פארקעהרט און ווי אויף צירלהכעים. למשל, אז ביי אונז איז קיד — איז ביי זיי קיטשען. אז ביי אונז איז קלב — איז ביי זיי בוטשער. אז ביי אונז איז א שכן — איז ביי זיי א נעקסדאריגער. א שכנה — א נעקסדאריגע. א בעליהבית'טע — א לענדלאריכע. אלסדינג קא" פויר. אנומעלמען האב איד געוואלט קויפען א האהן אויף שלאגען כפרות. זאג איד צו דער מיסעס, זי זאל מיר קויפען א הוהן. פרעגט זי מיר: „א הוהן גאר? א הוהן איז דאך פאר מיר!“ זאג איד: „לאז זיין אזוי — א הוהן פאר מיר און פאר אייך א היהן“. זאגט זי: „וואוהין?“ איז זי נאך א ליטוועטשקע אויף צו די צרות! און ביי די ליטוואקעס וועט איהר דען דערנגעהן אמאל א טאלק? אז א היהן איז ביי זיי א הוהן, און א הוהן א האהן — א מעשה אהן איין עק! פאל איד אויף א המצאה און זאג איהר: „קויפט מיר דעם דזשענטעלמען פון די היהנער“. אודאי האט זי פארשטאנען און ערשט דעמאלט מוכה געווען מיר מיט'ן שענעם ווארט „אלרייט“, וואס איז כמעט אלץ איינס, וואס ביי אונז „מהכתיתי, פאר וואס ניט? אד, מיט'ן גרעסטען בזיון!“... „היינט דעם כבוד, וואס מיר, אידען, האבען דארטען! קיין אומה ולשון איז דארט ניט אזוי געהויבען, געהויכט און גע-

קרוינט, ווי דער איד. א איד איז דארט נאר א נאנצער צימעס. עם איז נאר א יחוס, אז מען איז א איד. איהר קאנט באגענער נען, למשל, סוכות א אידען אין מימען „פיפטע עוועניו“ מיט א לולב און מיט איין אתרוג און האט קיין מורא ניט, מע זאל איהם דערפאר איינזעצען. אז איד זאג אייד, אז מע האט דארט ליעב דעם אידען, איז דאך ניט שייך. פיינט האט מען דארט נאר א אירישע באַרד און פאות. „וויסקעס“ הייסט דאס אויף זייער לשון. דערזעהען זיי א אידען מיט וויסקעס, לאָזען זיי דעם אידען צורוח, נאר די וויסקעס ציפען זיי איהם אזוי לאַנג, ביז ער מוז זיי אַראַפֿ-נעמען, אַפּנאַלען. דעריבער זענען דארט דאס רוב אידען אהן בערד און אהן וואַנסיס. דאס פנים גלאַט ווי א טעלער. שווער צו דערקענען, ווער ס'א איד און ווער ניט. אז ניט קיין באַרד און ניט קיין לשון, סיידיען נאכ'ן אימפעט, בעת ער געהט, און נאכ'ן מאַכען מיט די הענט, בעת ער רעדט... ווייטער זענען זיי אידען. אידען מיט אלע פישמשעווקעס. הימען אַפֿ אלע אירישע מנהגים, האַבען ליעב אלע אירישע מאַכלים, האַלמען פון אלע אירישע יום-טובים. פסח איז פסח. מצות באקט מען דארט א נאָנץ קיילעכיג יאהר, און אויף חרוסת איז דא א באַזונדערע פאַבריקע, א „פעקטאָרי“ הייסט דאס דארטען. טויזענדער און טויזענדער אר-בייטער זיצען אין דער פעקטאָרי און זיי „מאַנופעקטשורען“ חרוסת. און אויך פון כרפס און פון מרור מאַכען דארטען אידען א לעבען — איהר שפיעלט זיך מיט אַמעריקא? ...“

— יא, בערעל-אייזיק, דאס איז אַלטרדינג זעהר פיינ, וואָס דו דערצעהלסט. דו זאָג נאר איין זאך, וואָס מיר וואַלמען ווע-לען וויסען: מע שטאַרבט דארטען אין אַמעריקא אויך אזוי ווי דאָ? צי מע לעבט דארטען אייביג?

„מע שטאַרבט, פאר וואָס זאל מען ניט שטאַרבען? אין אַמעריקא, אז מע מהומ א שטאַרב, איז טויזענד אין איין טאָג. צעהן טויזענד, און צוואַנציג טויזענד, און דרייסיג טויזענד! נאכ-

צע גאסען פאלען דארטען איין! שטערט ווערען איינגעוונקען
אזוי ווי קורח!... איהר שפיעלט זיך מיט אמעריקא?

— שא, ווי באַלד אזוי, וואָס איז מיט זיי דער יחוס? שטאַר-
בען זיי, הייסט דאָס, גלייך מיט אונז?

„יא, שטאַרבען שטאַרבען מען, נאָר ווי אזוי שטאַרבען מען —
אַט דאָס איז די זאַך. און ניט אזוי נאָר דאָס שטאַרבען. שטאַר-
בען שטאַרבען מען אומעדום אַלץ איינס. פונ'ם טויזט שטאַרבען
מען. דער עיקר איז דאָס באַהאַלטען — אַט וואָס! ערשטענס,
איז אין אמעריקא דער איינפיהר, אַז יעדער ווייסט פריהער וואו
מע וועט איהם באַהאַלטען. וואָרום ער געהט אַליין, נאָך בעת
ער לעבט, און קלויבט זיך אַליין אויס איין אַרט אויפ'ן בית-עולם —
„סעמעטעריע“ הייסט עס דאָרטען — און דינגט זיך אזוי לאַנג, ביז
ער גלייכט זיך אויס פאַר'ן פרייז. נעמט ער די פלוניט'טע זיינע
און פאַהרט זיך דורך מיט איהר אויף דער סעמעטעריע און זאגט
איהר: „זעהסטו, נשמה מיינע? אַט דאָ וועסטו דו ליגען, אַט דאָ
וועל איך ליגען, און דאָרט וועלען ליגען אונזערע קינדער“... דער-
נאָך געהט ער אַוועק אין דעם אָפּים פון לוי'ה'ס און באַשטעלט
זיך אַ לוי'ה איבער הונדערט און צוואַנציג יאָהר, וואָס פאַר אַ
קלאַס ער וויל. און קלאַסען זענען דאָרטען פאַרהאַן אזוי גרויס
זוי דריי: ערשטע, צווייטע און דריטע קלאַס. ערשטע קלאַס,
פאַר גאַנץ גרויסע גבירים, מיליאָנערען, קאָסט טויזענד טאַלער אַ
לוי'ה. איז דאָס שוין איין מאַל אַ לוי'ה! די זונן שיינט, אין דרוי-
סען איז אַ חיות. די מטה איז אויף אַ שוואַרצען קאַטאַפּאַלק, מיט
זילבער באַלענגט. די פערד זענען אַלע אַנגעטהאַן מיט שוואַרצע
פאַפּאַנעס און ווייסע פערערען. די רעווערענטען — רבנים, חזנים,
שמשים — אויך אין שוואַרצען מיט ווייסע קנעפ, און קארעטעס
נאָך דער מטה — אַהן אַ שיעור קארעטעס! און אַלע קינדער
פון אַלע תלמוד-תורה'ס געהען אויף צו פריהער און מע זינגט
אויף אַ קול אויסגעצויגען: צי-דק ל-פיניו יי-הילך וי-ישם

ל־דרדך פֿע־מירן! ... פונ'ם דאזיגען געזאנג קלינגט די גשטאדט ;
א קלייניגקייט — טויזענד טאלער? ...!

„צווייטע קלאס איז אויך א פיינע לויה, קאסט שוין נאר
פינף הונדערט טאלער, און איז שוין ניט דאס. דער טאג איז
שוין ניט אזוי פויגעלדיג. די מטה איז אויך אויף א שווארצען
קאטאפאלק, נאר אהן זילכער באלעגט. די פערד מיט די רעווע־
רענטען זענען אָנגעטהאָן איז שווארצען, נאר אהן פערדערען און אהן
קנעפ. קארעטעס געהען נאך, נאר שוין נישט אזוי פיעל. קינדער —
נאר פון עטליכע תלמוד־תורה'ס געהען אויף צו פריהער און זינגען
שוין נישט אזוי אויסגעצויגען: צדק לפניו יהלך — וישם לדרך
פעמיו! דאָס זינגען איז טרויעריג, מיט'ן נוסח ווי מע זאגט
תהלים — ווערליג פינף הונדערט טאלער ...

„דריטע קלאס איז שוין נאר א געמיינע לויה און קאסט איז
גאנצען איין הונדערטער. אין דרויסען איז שוין קיהל, חמארנע־
וואטע. די מטה אהן א קאטאפאלק. פערד אינגאנצען צוויי, און
רעווערענטען אויך צוויי. קארעטעס — קיין איינע ניט. קינדער
נאר פון איין תלמוד־תורה געהען אויף צו פריהער און האפען אפ
נאָר אהן א שום ניגון:

צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו.

צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו.

און שלעפעריג, שטיל, קוים וואָס מען הערט זיי — סך הכל
הונדערט טאלער, וואָס קאָז מען פאר איין הונדערטער פארלאַנג
גען? ...

— יא, וואָס זשע טהוט אָבער, בערעל־איזיק, דער, וואָס פאָר־

מאָגט קיין הונדערטער אויף ניט?

„איז ער טאָקי אויף גרויסע צרות! אהן געלט איז אומערום
שלעכט! דער אַרעמאָן ליגט אַלע מאָל נייען איילען אין דער
ערד! ... פון דעסטוועגען, מיינט ניט! אין אמעריקא לאָזט מען
דעם אַרעמאָן אויך ניט ליגען ניט קיין באַהאַלטענעם. מען מאַכט
איהם א לויה אהן געלט, עס קאָסט איהם ניט קיין סענט אַפילן.

אודאי איז דאָס אַ טרויעריגע לוויה. קיין שום צערעמאַניעס, קיין סימן פון קיין פערד און פון קיין רעווערענטעז. און איז דרויסען ליאַפעט. נאָר צוויי שמישים קומען צו געהן, די שמישים פון ביידע זייטען און איז מיטען דער בר-מינז — און אלע דריי שלעפען זיי זיך נעבאָד צופום גלייד ביז צום בית-עלמין... אַהז געלט, הערט איהר, זאָל מען נאָר ניט געבוירען ווערען — אַ פאַסקודנע וועלט... ווער פון אייך, אידען, פאַרמאַנט איין איבעריגען פאַפיראַס?"

ב. גורעוויטש פערלאג.

5. עלבע : די אידישע שפראך. א לעהר בוך פאר אָנפאַנגער.
ספעציעל צוגעפאַסט פאר אמעריקאנער קינדער — 45 ס.
" דור פינסקי : נייע ערצהלונגען — — — — — 20 "
געבונדען 40 "
" דור פינסקי : דער אייביגער איד (איין אַקטער) — — — — — 20 "
געבונדען 40 "
" דור פינסקי : דער שטומער משיח — — — — — 30 "
געבונדען 50 "
" יוסף יפה : ליערער, מיט אַ פּאַררעדע פון דור פינסקי — 35 "
געבונדען 60 "
6. עלבע (לייבע דער רויטער) : באַרני דער מלמד.
" הומאַריסטישע זאַמלונג — — — — — 30 "
געבונדען 60 "
" 7. קאוונער (י. אדלער) : הומאַריסטישע ערצהלונגען — 50 "
געבונדען 80 "
" הויפט פערקויף פון פּאַלגענדע ביכער :
פרייהייטס ליעדער — — — — — 35 "
געבונדען 60 "
" 8. לאַפּין : אומעטיגע וועגען (ליעדער) — — — — — 25 "
" וועלט־איין וועלט־אויס (ליטעראַרישער זאַמעלבוך) — — — 80 "
געבונדען 1.00

צו בעקומען אין אלע גרעסערע בוך סטאָרס אָדער ביים פערלענער :

M. GUREWITCH

202 East Broadway

New York, N. Y.

שלום-עליכם ביבליאָמעס פאר גרויס און קליין שלום-עליכם פאַלקס-פּאַנד אויסגאַבע

א ביליגע אויסגאַבע פון שלום-עליכם'ס מעשיות און סאַנאַלאַגען פאר גרויסע און פאר קליינע, אויף צו לייענען אין אַלע אידישע הייזער, וואו מע רעדט און מע פערשטעהט אידיש, אויף פאר צולייענען פאר איין עולם אין עפענטליכע פלעצער און אויף געבען צו לייענען אידישע סינדער, וועלכע לערנען און פער-שטעהען אידיש.

ביז אהער ערשיינען :

מענט		
10	נחת פון קינדער און בערעל-אייזיק.	.1
10	ווען איך בין רויטשילד און אויסגעטרייסעלט.	.2
10	מתושלח.	.3
10	שוין איין מאָל אַ סוכה!	.4
10	די פּאַהן.	.5

אין גיכען וועלען ערשיינען :

15	דאָס מעסערעל.	.6
15	חנוכה-געלד.	.7
10	פערבענגט אַהיים.	.8
10	ראַבטשיק.	.9
10	די שטאַרט פון די קליינע מענשעלעך און קיין עין-הרע ניט.	.10

הויפטפערקויף אין בוכהאַנדלונג פון מ. גורעוויטש :

M. Gurewitch, 202 East Broadway, New York.